

USA, unlike the UK and Canada, a wide range of training programmes for future teachers to work with gifted and talented are introduced.

The programme Master of Education in Instruction: Gifted and Talented, introduced at Wilmington University, is analyzed. This programme provides the candidates with theoretical knowledge and practical experience needed to enhance learning of gifted and talented pupils and ensuring their effectiveness as teachers and school leaders in education of gifted and talented.

The program M. Ed. in Instruction: Gifted and Talented consists of 33 credits, among which 15 credits – special subjects related to the education of gifted and talented (Psychology of Gifted and Talented Learners – 3 credits, Curriculum Design and Instructional Strategies for G/T Learners – 3 credits, Creativity and Critical Thinking – 3 credits, Practicum: Gifted and Talented Learners – 3 credits); and 18 credits – core courses, including: Education for Equity and Social Justice – 3 credits, Assessment and Evaluation – 3 credits, Instructional Design – 3 credits, Culture and Learning Environments – 3 credits, Action Research – 6 credits.

In order to complete practical assignments, the students have to undergo practical training in an educational institution or training centre. In addition, the student must prepare an E-Folio. Successful completion of the graduate program allows obtaining a qualification of a teacher of gifted and talented.

Further research can be directed at comparative analysis of the graduate programmes of gifted and talented teachers in different US states.

Key words: *professional training, future teachers, gifted and talented students, graduate, University, the USA, Canada, the UK.*

УДК 378.4.014.543.1-027.551(73)

А. В. Красуля

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ФАНДРЕЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ США У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

У статті узагальнено досвід фандрейзингової діяльності державних університетів США та визначено можливості використання стратегій фандрейзингу американської системи вищої освіти в контексті національних освітніх реформ, культурно-освітньої інтеграції України до світового співтовариства. Розроблено рекомендації щодо використання позитивного американського досвіду на національному, регіональному та інституційному рівнях із виокремленням законодавчого, освітнього, організаційно-педагогічного та методичного аспектів.

Ключові слова: *фандрейзингова діяльність, благодійність, ендавмент, вища освіта, рекомендації, використання досвіду.*

Постановка проблеми. Для утримання високого конкурентного статусу вищого навчального закладу (ВНЗ) великого значення має політична й фінансова підтримка з боку держави, покликана сприяти модернізації університетського сектору, розбудові глобально конкурентоспроможних університетських закладів. Однак попри зусилля держави ресурсне забезпечення (матеріальне, технологічне, технічне, інформаційне тощо) та фінансові можливості сучасних університетів України ще недостатні для їх ефективної конкурентної боротьби на міжнародному рівні. Саме тому набули

актуальності дослідження з проблем диверсифікованого ресурсного забезпечення університетів як у царині економіки, менеджменту та маркетингу, так і у сфері наук гуманітарного циклу, таких, як педагогіка, зокрема порівняльна педагогіка (компаративна американістика), психологія, соціологія. Метою таких досліджень є вивчення мотивів, чинників філантропічної поведінки особистості та форм і засобів благодійницької підтримки освіти як в історичній ретроспективі, так і в сучасних умовах. На підставі аналізу широкого кола наукових джерел нами було схарактеризовано стан, тенденції, закономірності й особливості розвитку культури благодійництва американської та української вищої освіти з часів заснування перших університетів до теперішнього часу. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що в Україні та в США накопичено значний історичний досвід благодійницької та фандрейзингової діяльності. Основними чинниками, що зумовлюють спільні риси розвитку благодійності в обох країнах, на наше переконання, є християнські цінності, філософія західноєвропейського та українського просвітництва, дух боротьби проти соціальних, гендерних, расових, національних утисків. Однак існує широке коло чинників, що зумовлюють відмінності в розвитку досліджуваних процесів в Україні та США: культурно-історичні, соціально-економічні та соціально-політичні реалії, що спричинили суттєві відмінності в розвитку вищої освіти в цілому та освітнього фандрейзингу в державних університетах зокрема. Наукова проблема, що стала предметом вивчення, а саме організаційно-педагогічні засади фандрейзингової діяльності в державних університетах США, має міждисциплінарний характер, оскільки знаходиться в межах предметних полів різних галузей сучасної науки (див. рис.1), що передбачає багатоаспектний характер аналізу стану її дослідженості.

Рис. 1. Міждисциплінарний характер дослідження організаційно-педагогічних засад фандрейзингової діяльності в державних університетах США

Аналіз актуальних досліджень. У вітчизняному науковому просторі проблеми управління вищою освітою висвітлюються в наукових розвідках О. Кірдан, О. Козлової, О. Савченко, Н. Терентьевої, А. Харківської, Є. Хрикова; педагогічної інноватики – Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Дичківської, М. Карамушки, Н. Ничкало, В. Паламарчук, Н. Погрібної та ін. Вагомий внесок у розроблення проблем порівняльно-педагогічної американістики зробили вітчизняні науковці Н. Авшенюк, В. Жуковський, М. Лещенко, О. Локшина, О. Огієнко, А. Сбруєва, О. Сухомлинська та ін. Філософські концепції функціонування та розвитку освітніх систем обґрунтовано в працях В. Андрущенко, Г. Васяновича, І. Зязюна, В. Кременя В. Лутая, П. Сауха та ін. Проте, як показав аналіз численних наукових робіт, дослідження, у якому було б узагальнено досвід фандрейзингової діяльності американських університетів і визначено можливості його використання в контексті модернізації системи вищої освіти в Україні, здійснено не було. Нагальна необхідність реформування системі вищої освіти задекларована в державних документах: Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року [7], Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) [3], Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2013 р.) [2], Законі України «Про волонтерську діяльність» (2011 р.) [4], Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2012 р.) [6], Законі України «Про гуманітарну допомогу» (1999 р.) [5], Указі Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002 р.) [9] та ін.

Мета статті – узагальнити досвід фандрейзингової діяльності американських університетів і визначити можливості його використання в контексті модернізації системи вищої освіти в Україні на національному, регіональному та інституційному рівнях із виокремленням законодавчого, освітнього, організаційно-педагогічного та методичного аспектів запропонованих рекомендацій.

Методи дослідження: *компаративний підхід і метод наукової екстраполяції* – для визначення можливостей творчого використання американського досвіду управління фандрейзинговою діяльністю у процесі подальшого реформування системи вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Національні інтереси України вимагають її входження до міжнародної спільноти, становлення у якості впливової європейської держави [1]. Як свідчить міжнародний досвід та як слідує з результатів сучасних досліджень, успіх трансформаційних перетворень, розбудова демократичного громадянського суспільства неможливі без радикальних змін у системі освіти. Однією з пріоритетних складових процесу входження України до світового співтовариства є культурно-освітня інтеграція. Активну участь у реалізації цього завдання мають взяти ВНЗ України. Через розширення інтернаціональних контактів українські університети не лише отримуватимуть доступ до новітніх технологій і

методик у навчальній сфері, що сприятиме підвищенню фахової підготовки спеціалістів [8]. Найшвидше входження до світового науково-освітнього простору, участь у міжнародних академічних програмах, вивчення закордонного досвіду ресурсного забезпечення вищої освіти (стратегій, технологій, моделей, методів, інструментів тощо) відкриває для українських ВНЗ шлях до позабюджетних джерел фінансування (грантів, стипендій, програм академічної мобільності тощо) освітньої та науково-дослідницької діяльності, що безсумнівно покращить конкурентоспроможність українських університетів у здійсненні наукових досліджень, наданні освітніх послуг і виконанні важливих соціальних завдань суспільства [10].

Результати нашого дослідження визначаються тим, що в ньому вперше в українській педагогічній науці цілісно з'ясовано організаційно-педагогічні засади фандрейзингової діяльності в державних університетах США. У межах обґрунтування теоретичних засад досліджуваного освітнього феномену схарактеризовано понятійно-термінологічний апарат дослідження (фандрейзинг, паблік рілейшнз, благодійництво, меценатство, спонсорство, ендавмент та ін.), виокремлено етапи розвитку благодійництва та становлення професійного фандрейзингу у сфері вищої освіти в США. Окреслено нормативні засади фандрейзингової діяльності, зокрема проаналізовано державні документи, у яких визначено правові аспекти її функціонування. На основі структурно-логічного аналізу теоретичних джерел і практики фандрейзингової діяльності американських університетів виявлено організаційні та змістові засади створення ендавмент-фондів, асоціацій випускників університетів, впровадження навчальних програм тощо.

У дослідженні визначено можливості використання досвіду американської системи вищої освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні *на національному, регіональному та інституційному рівнях* із виокремленням законодавчого, освітнього, організаційно-педагогічного та методичного аспектів запропонованих рекомендацій.

На національному рівні вважаємо за необхідне здійснити такі законодавчі реформи та системні зміни:

- 1) загальнодержавне бачення реформування українського університетського сектору – пошук ефективної стратегії розвитку та ресурсного забезпечення вищої освіти України;
- 2) стимулювання інноваційної та міжнародної публікаційної активності університетів;
- 3) формування конкурентного середовища в університетській сфері;
- 4) інтенсифікація трансферу знань між університетами, бізнесом та громадськістю, обґрунтування правових норм, що регулюють фінансування ВНЗ і забезпечення можливості університетських організацій та інституційних відділів з розвитку ВНЗ визначати оптимальні для них шляхи

взаємодії з бізнес-структурами та державою (наприклад, за схемою «потрійної спіралі» («Triple Helix Model») Г. Іцковіца (Etzkowitz), а саме «університет – промисловість – уряд») [12];

- 5) децентралізація й модернізація сфери управління вищою освітою;
- 6) забезпечення сталого державного фінансування ВНЗ;
- 7) підвищення соціального статусу науково-педагогічних працівників;
- 8) оновлення законодавчої бази вищої освіти, що передбачає:

✓ надання автономії університетам, зокрема розроблення нормативно-правового забезпечення для участі державних університетів у програмах автономного університетського менеджменту та в інноваційних освітніх проектах;

✓ розвиток нормативно-правового поля сучасної добродійної / волонтерської діяльності, зокрема у сфері вищої освіти, та лобювання законодавчих актів у Верховній Раді України;

✓ надання податкових пільг підприємствам і приватним особам, які займаються благодійницькою діяльністю. Наприклад, у США фізичні особи, які пожертвували більшу частину своїх доходів, звільняються від податків на 50 %. Можливості юридичних осіб щодо пожертви частини прибутку обмежені необхідністю реінвестування, що сприяє появі потужних благодійних фондів;

✓ заохочення та податкові стимули для створення й розвитку ендавмент-фондів університетів як ключового механізму освітнього фандрейзингу, а також регламентування взаємодії благодійника / донора та бенефіціара / ВНЗ, зокрема в контексті фандрейзингової діяльності;

9) розробка наукового супроводу фандрейзингової діяльності в університетах України. У даному контексті вважаємо необхідним здійснення таких заходів:

✓ наукова систематизація форм і напрямів добродійної підтримки сфери вищої освіти;

✓ розробка науково-методичних рекомендацій щодо управління фандрейзинговою діяльністю для адміністрацій ВНЗ України. Проведення семінарів-тренінгів, до яких повинні бути долучені зарубіжні фахівці, які мають позитивний досвід у відповідній сфері професійної діяльності;

✓ розробка навчальних програм міждисциплінарних спецкурсів і спецсемінарів з питань інновацій в управлінні вищими навчальними закладами, зокрема фандрейзингу у вищій освіті України. Зміст таких курсів повинен інтегрувати знання в галузі освітнього законодавства, освітнього менеджменту, соціології освіти, психології роботи з різними групами населення у сфері фандрейзингу тощо;

✓ оновлення змісту педагогічної освіти. Зокрема, перспективним напрямом розширення можливостей фандрейзингової діяльності у сфері вищої освіти вважаємо поглиблення вивчення порівняльної педагогіки

(американістики) в університетах з метою заохочення студентів / випускників до участі у благодійній діяльності протягом / після навчання в університеті;

✓ розробка та запровадження програм навчання професійних менеджерів із фандрейзингу (семінари, тренінги, кваліфікаційні програми з отриманням диплома бакалавра, магістра), які повинні набути професійні компетентності здійснення фандрейзингу у сфері освіти.

На регіональному рівні пропонуємо низку заходів, що спрямовані на розробку та реалізацію регіональних програм розвитку вищої освіти. Пріоритетами зусиль регіональної влади й університетської громади повинні стати такі:

1) інтеграція зусиль ВНЗ шляхом утворення регіональних університетських мереж;

2) розширення повноважень членів університетських громад і місцевих органів управління освітою та наукою;

3) запровадження програм автономного університетського менеджменту;

4) просвітницька діяльність серед студентів / випускників ВНЗ протягом / після навчання щодо благодійної підтримки *alma mater*;

5) активізація контактів суб'єктів освітнього фандрейзингу (благодійників, меценатів, філантропів, спонсорів) у межах співпраці благодійних фондів, фандрейзингових асоціацій, відділів ВНЗ з інституційного розвитку, з фандрейзингу та по роботі з випускниками, що сприятиме формуванню готовності учасників навчально-виховного процесу університету до участі в благодійних заходах, фандрейзингових кампаніях з метою підтримки державних університетів для реалізації соціальної місії в регіоні, а, таким чином, і в освітніх реформах країни;

6) активізація співпраці місцевої громади й університету (зокрема асоціації випускників) шляхом популяризації ідей доброчинності;

7) доведення до широкого загалу та професійно-педагогічної громади шляхом публікації в національних ЗМІ та через мережу Інтернет звітів ВНЗ щодо використання отриманих ресурсів, спрямованих на інституційний розвиток університету;

8) створення й імплементація програм із вивчення світового досвіду освітнього фандрейзингу та аналізу міжнародних порівняльних оцінок у цій сфері;

9) організація благодійних заходів і фандрейзингових кампаній;

10) заснування професійних організацій / ініціативних груп з фандрейзингу.

На інституційному рівні:

1) перетворення фандрейзингової діяльності на важливу складову стратегії розвитку університету, розробка програм реалізації цієї стратегії на всіх рівнях функціонування навчального закладу;

2) науковий супровід: створення концепцій, моделей, технологій фандрейзингової діяльності; проведення конференцій для науковців-дослідників і фахівців-практиків з фандрейзингу для взаємного обміну досвідом з наступною публікацією матеріалів конференцій і методичних рекомендацій;

3) розвиток прозорої та ефективної системи управління ВНЗ, побудованої на принципах академічної свободи й університетської автономії, завдяки чому активізується весь внутрішній продуктивний потенціал університету;

4) сприяння перетворенню університету на суб'єкт змін шляхом активізації розвитку особистісних і професійних якостей студентів, використовуючи моделі розвитку культури благодійності серед студентів університету та інноваційні стратегії освітнього фандрейзингу;

5) визначення форм і засобів підготовки майбутніх спеціалістів / фандрейзерів до ведення професійної діяльності з ресурсного забезпечення університету на основі історичного досвіду США й України;

6) заснування асоціацій випускників, розробка й упровадження програм лояльності та формування організаційної ідентифікації студентів / випускників ВНЗ;

7) створення методичних лабораторій, що займаються дослідженнями механізмів освітнього фандрейзингу;

8) розробка методичних рекомендацій для інститутів післядипломної освіти зі спеціальності «Фандрейзинг» для підготовки та перепідготовки керівників сучасних ВНЗ щодо створення відділів інституційного розвитку університету та з фандрейзингу, попечительських рад, асоціацій випускників тощо з метою залучення добровільних ресурсів для реалізації статутних потреб університету.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, практичне значення результатів дослідження буде підсилено, якщо узагальнені положення щодо сутності фандрейзингової діяльності як інноваційного освітнього феномену, етапів розвитку фандрейзингу у вищій освіті, нормативних, змістових і процесуальних засад цієї діяльності буде включено до змісту навчальних курсів з управління ВНЗ та порівняльної педагогіки, що викладаються в межах магістерської підготовки майбутніх учителів і керівників ВНЗ України, а також використано в щоденній практиці управління університетом.

Прогностичний потенціал дослідження зумовлений можливістю використання його результатів для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи щодо розвитку методів управління університетом у процесі модернізації вітчизняної системи вищої освіти. Разом із тим зазначимо, що запозичення досвіду США доцільно здійснювати на рівні загальних стратегій з урахуванням історичних, філософських, релігійних, культурних, соціально-економічних, політичних та інших чинників формування благодійницької культури та розвитку освітнього фандрейзингу у вищій освіті України.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. На подальше вивчення заслуговує узагальнення перспективного американського досвіду підготовки фандрейзерів до виконання професійних функцій у сфері ресурсного забезпечення вищої освіти України, а також досвід розробки механізмів залучення ресурсів (фінансових, матеріальних, людських, технологічних, технічних, часових, волонтерських та ін.) для реалізації місії університету. Наприклад, з метою перетворення потенційних благодійників / донорів на реальних донорів, освітньому фандрейзеру необхідно провести ретельно сплановану, організаційно впорядковану, з використанням поетапного аналізу та контролю роботи, результатом якої є обґрунтування актуальності, унікальності й цінності реалізації саме даного проекту взамін на задоволення мотиваційних потреб донора. Проте, на сьогодні освітній фандрейзинг в Україні не може виступати організованим інструментом соціальної допомоги ВНЗ через відсутність наукових досліджень і розробок у даній галузі. Отже, стихійний процес надання коштів від різних категорій донорів, які переважно викликані емоційними мотивами, має перетворитися на інформаційно, науково, технологічно забезпечену контрольовану систему управління з ефективним механізмом залучення та перерозподілу ресурсів [11]. Університет XXI століття має бути сильний якістю освіти, науковими дослідженнями на найвищому рівні та інноваційністю; свідомий своєї місії, цінностей і можливостей; добре фінансований, тобто мати необхідні засоби для наукових досліджень і навчання високої якості. Така модель є ідеальною, але усвідомлення шляхів реформування вищої освіти дає сподівання, що голос академічної спільноти буде почутий і підтриманий державою та благодійниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України [Електроний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25. – С. 252. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
3. Про вищу освіту: Закон України [Електроний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – С. 2004. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Про волонтерську діяльність: Закон України [Електроний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 42. – С. 435. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
5. Про гуманітарну допомогу: Закон України [Електроний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – С. 451. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>.
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України [Електроний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – С. 166. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

7. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dniprorada.gov.ua/files/gumanitar-2020.pdf>.
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
9. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
10. Сацик В. У пошуку ефективної стратегії розвитку вищої освіти в Україні (економічний аспект) [Електронний ресурс] / Володимир Сацик // Освітня політика. Портал громадських експертів, 25.09.2014. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/304-u-poshuku-efektivnoji-strategiji-rozvitku-vishchoji-osviti-v-ukrajini-ekonomichnij-aspekt>.
11. Фандрайзинг : нав. посіб. / Чернявська О. В., Соколова А. М. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 188 с.
12. Etzkowitz H. Regional Innovation Initiator: The Entrepreneurial University in Various Triple Helix Models : the paper for Triple Helix VI conference, Singapore, May 16–18, 2007 [Електронний ресурс] / H.Etzkowitz, Zhou Chunyan. – Режим доступу : <http://www.triplehelixconference.org/th/6/SingaporeConferenceThemePaper050107.pdf>.

РЕЗЮМЕ

Красуля А. В. Перспективы использования опыта фандрайзинговой деятельности государственных университетов США в высшем образовании Украины.

В статье обобщен опыт фандрайзинговой деятельности государственных университетов США и определены возможности использования стратегий образовательного фандрайзинга американской системы высшего образования в контексте национальных образовательных реформ, культурно-образовательной интеграции Украины в мировое сообщество. Разработаны рекомендации по использованию положительного американского опыта на национальном, региональном и институциональном уровнях с выделением законодательного, образовательного, организационно-педагогического и методического аспектов предложенных рекомендаций.

Ключевые слова: фандрайзинговая деятельность, благотворительность, эндаумент, высшее образование, рекомендации, использование опыта.

SUMMARY

Krasulia A. Best practices of fundraising in U.S. public universities that have potential for being transferred into the Ukrainian higher education.

The state of fundraising theory and research, legal trends affecting philanthropy and new patterns of educational fundraising development at the global, regional and institutional levels, as well as the comparison of foreign and national teaching experiences for the purpose of mutual enrichment of educational cultures can be considered a distinct subject of comparative education research. Fundraising in higher education is interdisciplinary in its nature, as it is placed within the subject fields of several branches of modern science such as economics, marketing, sociology, psychology, higher education management that assumes a multidimensional approach to its research. The analysis of numerous Ukrainian research papers shows that a holistic study, ascertaining the theoretical, contextual, and organizational principles of fundraising practices in public U.S. universities and examining issues of extramural funding sources in national Ukrainian higher education, has not been carried out.

The relevance and significance of such research is endorsed by the provisions of a wide range of normative documents and regulations of Ukraine, especially such as the Concept of humanitarian development of the Ukrainian state until 2020, Decree of the President of Ukraine «On the National Doctrine of Education Development» (2002), Laws of Ukraine «On Priorities of Innovative Practices in Ukraine» (2012), «On Charity and Charitable Organizations» (1997, 2013), «On Higher Education» (2014), etc. State funding poses significant challenges for Ukrainian universities in times of neoliberal ideology of contemporary reforms in national higher education. The purpose of this paper is to provide some recommendations on how to implement the best fundraising practices of public U.S. universities in the area of higher education in Ukraine on the national, regional and institutional levels. The article focuses on the data published in a range of educational science journals to highlight the purposes, features and structure of university financial endowments. All things considered the proposed recommendations can help Ukrainian universities carry on their social mission, funding various activities relating to education, research and innovation. The national interests of Ukraine urgently require it to join the international community and become an integral and influential European state. Higher education institutions of Ukraine should take an active part in the implementation of this task.

Key words: *fundraising practices, philanthropy, endowment, higher education, recommendations, implementation of best practices.*